

การจัดการความรู้เกี่ยวกับการสร้าง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุน การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม Knowledge Management in Creating People's Participation for Crime Prevention and Suppression

- **สุพัตรา แพนวิชิต**
- นักวิจัยและที่ปรึกษาอิสระด้านกฎหมายอาญา
-
- **Supatra Phanwichit**
- Independent Researcher and Consultant on Criminal Law
- E-mail: lawthairesearch@gmail.com
-
- **วีระพงษ์ บุญโยภาส**
- ศูนย์ข้อมูลอาชญากรรมทางธุรกิจและการฟอกเงิน
- คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
-
- **Viraphong Boonyobhas**
- Business Crime and Money-Laundering Data Bank Center
- Faculty of Law, Chulalongkorn University
- E-mail: viraphong_boonyobhas@yahoo.com

บทคัดย่อ

รูปแบบและการดำเนินโครงการสำรวจร่วมมวลชนลดอาชญากรรม (ตมอ.) เป็นโครงการที่มีประสิทธิภาพ และผู้ปฏิบัติต่างให้การยอมรับว่าเป็นรูปแบบที่สามารถลดปัญหาอาชญากรรมในชุมชนได้จริง เนื่องจากโครงการจะเน้นการปรับทัศนคติของผู้ปฏิบัติ มีลักษณะและรูปแบบการแสวงหาความร่วมมือจากมวลชน

ที่ชัดเจน เน้นวิธีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างตำรวจกับมวลชน และมีวิธีดำเนินโครงการที่ชัดเจนเป็นขั้นตอน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ใช้รูปแบบการดำเนินงานดังกล่าวเป็นแนวทางศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการ และรูปแบบของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในประเทศไทย และเพื่อจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานและการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยผลการวิจัยที่ได้รับ คือ คู่มือการปฏิบัติงานฯ ที่มีสาระสำคัญแบ่งออกเป็น 9 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 : บทนำ ส่วนที่ 2 : หลักการสำคัญ ส่วนที่ 3 : การปรับทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน ส่วนที่ 4 : รูปแบบการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน ส่วนที่ 5 : วิธีและขั้นตอนการสร้างการมีส่วนร่วม ส่วนที่ 6 : การรักษาสัมพันธภาพระหว่างตำรวจและประชาชน ส่วนที่ 7 : งบประมาณดำเนินงาน ส่วนที่ 8 : การรายงานผล และ ส่วนที่ 9 : ตัวอย่างแนวทางปฏิบัติการ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม ตำรวจ การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

Abstract

The form and implementation of the Project for the Public in Reducing Crimes (Project: PPC.) were efficient, and its operatives recognized that it was a form that was actually able to reduce the problem of crime in their own communities. Because the project focused on changing attitudes of the operatives, it had the style and form of obviously seeking cooperation from the people, emphasizing the methods of establishing friendly relations between people and the police, and was implemented by clear and procedural methods. It was important to build knowledge concerning the principles and forms of establishing the people's participation in support for crime prevention and suppression in Thailand. Therefore, the researchers used the form of implementation of the aforementioned project as an approach to the study and drafted a manual of operations and establishment of the people's participation in support for crime prevention and suppression. The research results were summarized and incorporated into the manual of operations, and contained nine significant parts as follows: Part 1 – Introduction, Part 2 - Key Principles, Part 3 - Changing Attitudes of the Operatives, Part 4 - Forms of Establishing Relations with the People, Part 5 - Methods and Procedures to Establish Participation, Part 6 - Maintenance of Relations between the Police and the People, Part 7 - Operating Budget, Part 8 - Reporting the Performances, and Part 9 - Examples of implementation Approaches.

Keywords: Participation, Police, Crime Prevention and Suppression

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

ภารกิจงานตำรวจมีหน้าที่ป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และให้ความคุ้มครองความปลอดภัยและสวัสดิภาพของประชาชนและสังคม เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยยิ่งขึ้น จึงต้องให้ความสำคัญกับงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ (Police and Community Relations) และตำรวจชุมชน (Community Policing) เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมด้วยวิธีการเชิงสมานฉันท์ โดยเฉพาะการนำระบบงานยุติธรรมชุมชนมาใช้ในหน่วยงานตำรวจในฐานะเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชน และมีหน้าที่โดยตรงในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในทุกพื้นที่ของประเทศไทย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นในการสร้างองค์ความรู้ และศึกษาเพื่อจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานและการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ทั้งนี้ โดยการถอดบทเรียนและจัดการองค์ความรู้จากโครงการ “การศึกษารูปแบบและวิธีการนำพลังมวลชนร่วมลดอาชญากรรม” สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้ดำเนินการในช่วงปี 2553-2554 โดย พล.ต.ต. โกสินทร์ หินเภาว และคณะ ซึ่งวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของพลังมวลชนกับตำรวจในการป้องกันและลดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่นำร่อง 10 แห่ง ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดชลบุรี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดขอนแก่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดนครปฐม จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา และกองบังคับการตำรวจนครบาล 9 โดยการ

พัฒนารูปแบบและวิธีการดำเนินการร่วมกันระหว่างตำรวจและมวลชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ในการป้องกันและลดปัญหาอาชญากรรมให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อกำหนดรูปแบบและวิธีการนำพลังมวลชนร่วมลดอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อใช้เป็นต้นแบบในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการ และรูปแบบของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในประเทศไทย และจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานและการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษารูปแบบการจัดการความรู้เกี่ยวกับการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์และถอดบทเรียนและการจัดการองค์ความรู้จากโครงการ “การศึกษารูปแบบและวิธีการนำพลังมวลชนร่วมลดอาชญากรรม” ซึ่งได้รับการสนับสนุนโครงการโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดย พล.ต.ต. โกสินทร์ หินเภาว และคณะ ที่ได้ดำเนินการในช่วงปี 2553-2554 โดยมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานร่วมกับมวลชนของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่นำร่อง 10 แห่ง ภายหลังจากที่โครงการวิจัยดังกล่าวได้สิ้นสุดลง เพื่อนำผลที่ได้มาใช้เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการ และรูปแบบของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

ในประเทศไทย และนำไปสู่การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานและการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เพื่อใช้เป็นคู่มือปฏิบัติงานของตำรวจในทุกพื้นที่ของประเทศ

วิธีการดำเนินการวิจัย

1) ดำเนินการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และทบทวนวรรณกรรมจากผลการศึกษาวิจัยตามโครงการศึกษารูปแบบและวิธีการนำพลังมวลชนร่วมลดอาชญากรรม ซึ่งสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2553-2554) ในประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการดำเนินการร่วมกันระหว่างตำรวจและมวลชนที่เป็นภาคีเครือข่าย และกระบวนการมีส่วนร่วมของพลังมวลชนกับตำรวจในการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่นำร่อง 10 แห่ง

2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ระดับหัวหน้าสถานีตำรวจ หรือผู้ที่มีส่วนร่วมสำคัญในการดำเนินงานตามโครงการ “การศึกษารูปแบบและวิธีการนำพลังมวลชนร่วมลดอาชญากรรม” เพื่อสำรวจปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ และปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานร่วมกับมวลชนของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่นำร่องทั้ง 10 แห่ง ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดชลบุรี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดขอนแก่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดนครปฐม จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา และกองบังคับการตำรวจนครบาล 9 โดยสุ่มตัวอย่างจากการคัดเลือกจากสถานีตำรวจที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมและยังดำเนินกิจกรรมอยู่จนถึงปัจจุบัน และ

มีข้อมูลเพียงพอต่อการศึกษาวิจัย โดยคัดเลือกจากสถานีตำรวจที่ได้รับรางวัลดีเด่นจากโครงการฯ หรือสถานีตำรวจที่มีผลงานเด่นชัด จำนวนทั้งสิ้น 13 แห่ง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้วิเคราะห์แนวทางในการวิเคราะห์และจัดทำร่างคู่มือการปฏิบัติงานและการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

3) จัดทำร่างคู่มือการปฏิบัติงานและการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

4) ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Focus Group) ขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม และร่างคู่มือการปฏิบัติงานและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อการดำเนินการศึกษาวิจัย เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2556 เวลา 08.30-12.00 น. ณ ห้องบำรุงเมือง ชั้น 4 โรงแรม เดอะ ทวิน ทาวเวอร์ กรุงเทพฯ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มผู้แทนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กลุ่มผู้แทนจากภาคประชาชน ในการจัดประชุมดังกล่าวมีผู้เข้าร่วมจำนวนทั้งสิ้น 46 คน

5) นำความคิดเห็นที่ได้จากที่ประชุมเชิงปฏิบัติการ (Focus Group) มาเป็นแนวทางแก้ไขปรับปรุงร่างคู่มือการปฏิบัติงานและการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

6) จัดทำรายงานศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ ประกอบด้วยองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการ และรูปแบบของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ

สนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และคู่มือการปฏิบัติงานและการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

จากการสำรวจข้อมูลจากพื้นที่นำร่องทั้ง 13 แห่ง พบว่า โครงการตำรวจร่วมมวชนลดอาชญากรรม (โครงการ ตมอ.) ส่วนใหญ่ยังคงดำเนินการอยู่หลังจากที่โครงการสิ้นสุดลง เพราะมวชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจต่างมองเห็นตรงกันว่า โครงการ ตมอ. เป็นโครงการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่อย่างเป็นระบบและจริงจัง และสามารถลดสถิติอาชญากรรมในพื้นที่ได้จริง โดยเปรียบเทียบกับสถิติอาชญากรรมก่อนและหลังดำเนินโครงการ แม้ในบางพื้นที่อาจปรับเปลี่ยนไปใช้ชื่อโครงการอื่นแทนโครงการ ตมอ. ด้วยสาเหตุด้านงบประมาณ ความชัดเจน และความต่อเนื่องของโครงการ แต่โดยหลักของการทำงานแล้ว พบว่า การดำเนินงานยังคงใช้หลักการและรูปแบบการดำเนินงานของโครงการ ตมอ. ทั้งนี้ การดำเนินโครงการ ตมอ. ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ได้งบประมาณมาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้มีจิตศรัทธา หรือผู้ประกอบการที่บริจาคให้

ในส่วนของมวชนที่เข้ามาร่วมโครงการนั้น พบว่า ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงานที่ตั้งไว้ดีมาก เป็นเพราะมวชนได้เข้ามาร่วมโครงการอื่น ๆ ของสถานีตำรวจอยู่แล้ว จึงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ดังนั้น เมื่อมาดำเนินโครงการ ตมอ. จึงไม่มีปัญหาด้านความร่วมมือ และเจ้าหน้าที่ตำรวจเองก็ไม่มีปัญหาในการทำงานกับมวชน เพราะร่วมมือกันทำงานเป็นปกติอยู่แล้ว

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการ ตมอ.

จากข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ สัมภาษณ์เชิงลึก และประชุมเชิงปฏิบัติการ (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มองว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จขึ้นอยู่กับงบประมาณเป็นสำคัญ เพราะงบประมาณที่เพียงพอจะช่วยสนับสนุนการทำงานของโครงการ เช่น ค่าชุดเครื่องแบบ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าน้ำมัน เครื่องมือและค่าวัสดุอุปกรณ์ เช่น กล้องวงจรปิด อาวุธปืน วิทยุสื่อสาร ยานพาหนะ ชุดไฟฉาย ชุดตรวจสารเสพติด อีกทั้งกำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เพียงพอที่จะร่วมทำงานกับมวชน และการกำหนดแผนการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพก็เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งด้วย

นอกจากนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการขึ้นอยู่กับความร่วมมืออย่างแท้จริงของเจ้าหน้าที่ตำรวจและมวชนเป็นสำคัญ ซึ่งจะนำมาซึ่งความร่วมมืออย่างแข็งขันในการทำงานเพื่อป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่ โดยผู้บังคับบัญชาระดับสูงจะต้องให้ความสำคัญของพลังมวชน ผู้ดูแลพลังมวชนหรือผู้จัดกำลังมวชน ควรกำหนดหน้าที่การปฏิบัติให้ชัดเจนและให้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับมวชน โดยเฉพาะผู้บังคับบัญชาระดับสูงจะต้องฟังเสียงของมวชนในการแก้ปัญหา เนื่องจากมวชนเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนย่อมเห็นปัญหามากกว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในส่วนของผู้ปฏิบัติงานทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจและมวชนนั้น เกิดจากเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องมีความร่วมมือปฏิบัติหน้าที่ด้วยความอดทน อุทิศตน และมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ และต้องทำหน้าที่ขับเคลื่อนการทำงาน ต้องดูแลเอาใจใส่มวชน สนับสนุนและเป็นพี่เลี้ยงให้มวชน โดยดูแลการทำงานของมวชน ต้องสร้างความมั่นใจ

และศรัทธาให้แก่มวลชน เพื่อให้มวลชนยินดีที่จะแจ้งเบาะแสและให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ส่วนประชาชนต้องมีความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และทั้งสองฝ่ายจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จะส่งผลให้มีประชาชนแสดงความต้องการเข้ามาเป็นภาคีเครือข่ายเป็นจำนวนมาก อีกทั้งต้องแสวงหาความร่วมมือในทุกภาคส่วน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะ เป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้การสนับสนุนตามที่มวลชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอ

ปัญหาและอุปสรรค

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกสถานีตำรวจในพื้นที่นำร่องทั้ง 13 แห่ง พบว่า ในการดำเนินโครงการ ตมอ. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและลดอาชญากรรมนั้น มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

ปัญหาด้านงบประมาณ

การดำเนินโครงการ ตมอ. ที่ยังคงดำเนินการอยู่หลังจากสิ้นสุดโครงการไปแล้ว ส่วนใหญ่ได้งบประมาณมาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้ประกอบการที่บริจาคให้ เพราะมองว่าการดำเนินโครงการ ตมอ. สามารถลดอาชญากรรมในพื้นที่ได้จริง และมวลชนส่วนใหญ่จะมีจิตอาสาในการทำงานและยินดีที่จะเสียสละเงินส่วนตัวเพื่อให้โครงการดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในส่วนของบางพื้นที่ที่ไม่สามารถดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องนั้น ส่วนหนึ่งมาจากการขาดงบประมาณ และยังรวมไปถึงการขาดสิทธิประโยชน์ที่ชัดเจนจากราชการ เช่น ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าน้ำมัน เป็นต้น ซึ่งเป็นเหตุให้ประชาชนขาดความเชื่อถือศรัทธาและเกิดความ

เบื่อหน่าย ดังนั้น จึงควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอเพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยควรกำหนดให้เป็นโครงการนโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ปัญหาด้านอุปกรณ์และเครื่องมือที่สนับสนุนการทำงาน

ปัญหาดังกล่าวส่วนใหญ่ต่อเนื่องมาจากการขาดแคลนงบประมาณในการทำงาน จึงส่งผลต่อการขาดแคลนอุปกรณ์และเครื่องมือในการทำงานด้วย ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยี เช่น อาวุธปืนพกสั้น อาวุธปืนยาว เลื่อยเกราะกันกระสุน อาวุธอื่น ๆ กล้องวงจรปิด CCTV รวมไปถึงปัญหาคุณภาพของกล้อง เครื่องมือสื่อสาร ยานพาหนะที่ใช้ในการตรวจและลาดตระเวน และยังรวมไปถึงความแออัดของอาคารสำนักงานที่ใช้เป็นที่ตั้งศูนย์ ตมอ. เพื่อให้บริการประชาชนด้วย

ปัญหาด้านเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงาน

พบปัญหาการขาดแคลนกำลังพล เจ้าหน้าที่ตำรวจมีจำนวนไม่เพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับขนาดพื้นที่ ปริมาณงาน และความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ประกอบกับในบางครั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ประสานงานกับมวลชนมีภารกิจอื่นอีกที่จะต้องปฏิบัติ และบางพื้นที่พบว่าหัวหน้าสายตรวจบางคนไม่สามารถทำงานร่วมกับมวลชน ขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน ทำให้ประชาชนไม่กล้าให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา และบางพื้นที่พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนทัศนคติของตำรวจ ตำรวจยังมีทัศนคติทำงานเชิงรับมากกว่าเชิงรุก ผู้บังคับบัญชาควรทำความเข้าใจและมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติงานอย่างชัดเจน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานร่วมกับมวลชนควรมี

สิ่งตอบแทน ไม่ว่าค่าเบี้ยเลี้ยง บำเหน็จความดีความชอบ หรือประกาศเกียรติคุณ

ปัญหาด้านมวลชน

ส่วนใหญ่แล้วไม่มีปัญหาด้านความร่วมมือจากมวลชน ในทุกพื้นที่มวลชนต่างมีจิตอาสาและให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการดีมาก แต่ปัญหาที่พบในบางพื้นที่ คือ มวลชนไม่สามารถทำได้ เพราะมวลชนยังไม่เชื่อมั่นในตนเองว่าจะสามารถปฏิบัติงานได้ ยังไม่เกิดศรัทธา มีปัญหาการใช้มวลชนเป็นเครื่องมือทางการเมือง โดยมีการใช้มวลชนที่ร่วมโครงการให้เป็นประโยชน์ และบางครั้งตัวมวลชนเองก็เป็นผู้สมัครลงเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนั้น ยังพบว่า ประชาชนที่ร่วมโครงการส่วนหนึ่งยังไม่มี ความมั่นใจเรื่องระยะเวลาการปฏิบัติตามโครงการ จึงยังไม่กล้าให้ข้อมูลข่าวสารในเชิงลึก และยังขาดการฝึกฝนและอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อมวลชน เช่น การป้องกันตนเอง วิธีการต่อสู้และแก้ปัญหาเฉพาะหน้า จึงควรให้ความรู้ด้านกฎหมายเพื่อประชาชนจะได้นำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวัน

ปัญหาอื่น ๆ เช่น

- การขาดการประชาสัมพันธ์โครงการ ตมอ. ต่อประชาชนทั่วไปและหน่วยงานข้างเคียง ซึ่งในบางครั้งภาคเอกชนและหน่วยงานข้างเคียงที่อยากจะส่งเสริม สนับสนุน หรือเข้าร่วมโครงการไม่ทราบข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น สถานีตำรวจควรจะมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักถึงการป้องกันอาชญากรรมด้วยตนเอง และเพื่อหาแนวร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน และควรจะมีมติดำเนินการสร้างกิจกรรมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการ ตมอ. เพื่อสร้างขวัญ กำลังใจและความสามัคคีในหมู่คณะ

- ยังขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ ซึ่งควรเป็นความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงาน ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจเพียงหน่วยงานเดียว การไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นทำให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จอย่างเต็มที่

- ช่วงเวลาในการปฏิบัติงานของโครงการ ตมอ. อาจไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาอาชญากรรมเป้าหมายในพื้นที่ เนื่องจากเป็นช่วงฤดูฝน ทำให้เกิดความติดขัดจากสภาพอากาศ เช่น การนัดหมายไม่เป็นที่ไปตามเวลา และบางเดือนมีฝนตกชุกมาก จึงไม่สะดวกในการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการ ตมอ.

- บางพื้นที่ไม่มีเจ้าภาพในการดำเนินการที่ชัดเจน ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ

- โครงการ ตมอ. ขาดแรงจูงใจในการทำงาน ทำให้อาจพบปัญหาในกรณีที่มวลชนติดภารกิจอื่นที่อาจมีค่าตอบแทน ทำให้มีความร่วมมือในโครงการน้อยลง

จากผลการวิจัยจึงสรุปผลได้ว่า โครงการ ตมอ. เป็นโครงการที่มีเป้าหมายและจุดเน้นที่แตกต่างจากโครงการอื่นที่ผ่านมาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยจุดเด่นของโครงการ คือ เน้นการป้องกันและลดอาชญากรรมในพื้นที่เป้าหมายตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ประชาชนได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่ในการป้องกันและลดอาชญากรรมในชุมชนของตนเอง ประชาชนเป็นศูนย์กลางการแก้ไขปัญหาและให้ความสำคัญกับประชาชน โดยมวลชนจะเป็นผู้ปฏิบัติงาน เป็นผู้คิดปัญหา เนื่องจากมวลชนจะทราบปัญหาในท้องถิ่นตนเป็นอย่างดี มวลชนจะเป็นผู้วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการป้องกันแก้ไข ปัญหาเองทั้งหมด และในทุกเดือนโครงการจะมีการ

ประเมินผลการปฏิบัติงานในทุกเดือน ซึ่งจะสรุปปัญหาการทำงานและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกที่ดี มีความพึงพอใจในการทำงานของตนเอง มีพลังในการทำงานและมีกำลังใจมากขึ้น ก่อให้เกิดความคุ้นเคย ความเป็นกันเอง และกล้าแสดงออกกับตำรวจมากขึ้นและปฏิบัติต่อกันด้วยความเอื้อเฟื้อ ประชาชนหันมาให้ความสนใจป้องกันตนเองมากขึ้น และเมื่อปัญหาของประชาชนในด้านต่าง ๆ บรรเทาลง จึงเกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างตำรวจกับประชาชน ภาพลักษณ์ของตำรวจในสายตาประชาชนดีขึ้น และยังพบว่ามีรูปแบบและการดำเนินโครงการ ตาม. เป็นโครงการที่มีประสิทธิภาพ และผู้ปฏิบัติต่างให้การยอมรับว่าเป็นรูปแบบที่สามารถลดปัญหาอาชญากรรมในชุมชนได้จริง ด้วยเหตุผลดังนี้

- 1) เป็นโครงการที่มีจุดเน้นและเป้าหมายที่แตกต่างไปจากโครงการที่เคยดำเนินการมา
- 2) เป็นโครงการที่เน้นการปรับทัศนคติของผู้ปฏิบัติ
- 3) โครงการมีลักษณะและรูปแบบของการแสวงหาความร่วมมือจากมวลชนที่ชัดเจน
- 4) เป็นโครงการที่เน้นวิธีการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างตำรวจกับมวลชน
- 5) เป็นโครงการที่มีวิธีดำเนินโครงการที่ชัดเจนเป็นขั้นตอน

ผู้เขียนจึงได้ใช้รูปแบบการดำเนินงานดังกล่าวเป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยมีสาระสำคัญแบ่งออกเป็น 9 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 บทนำ

กล่าวถึงที่มาและแนวคิดของโครงการจัดทำคู่มือฉบับนี้ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2564 ในยุทธศาสตร์ที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนและเครือข่ายการปฏิบัติงานของตำรวจ ที่มุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนการปรับปรุง พัฒนารูปแบบวิธีการปฏิบัติ ตลอดจนแนวทางการประเมินผลการทำงานที่มีส่วนร่วมของประชาชน และการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของข้าราชการตำรวจและเป้าหมายการทำงานของหน่วยงานทุกระดับ ให้ยึดถือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำงาน ตามแนวคิด Community Policing และผลลัพธ์ที่ชุมชนได้รับ คือ เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม และมีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ทำให้ปัญหาอาชญากรรมลดลง

ส่วนที่ 2 หลักการสำคัญ

เป็นหลักการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องพึงคำนึงถึงภารกิจในการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน แต่เนื่องจากตำรวจมีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งด้านงบประมาณ ด้านเวลาด้านบุคลากร ฯลฯ จึงส่งผลกระทบต่อการทำงานที่ ดั้งนั้น การเปิดพื้นที่และโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมกับตำรวจในการทำงาน ทั้งด้านการป้องกันและด้านการปราบปรามอาชญากรรม จะช่วยลดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และที่สำคัญที่สุด หัวหน้าสถานีตำรวจและหัวหน้างานจะต้องให้ความสำคัญในการเข้ามาดำเนินการตามโครงการ เพราะเป็นการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ร่วมกับประชาชน

ส่วนที่ 3 การปรับทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน

เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีการทำงานในส่วนของตำรวจและประชาชนที่ว่า ตำรวจจะต้องมีการปรับพฤติกรรมการทำงานจากเชิงรับมาเป็นเชิงรุก ตำรวจต้องเดินเข้าหาประชาชนอย่างมีเป้าหมายร่วมกัน ปรับความคิดที่จะยอมรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากประชาชน ปรับเพิ่มความตั้งใจในการทำงานให้สูงขึ้น ปรับจิตใจให้อ่อนน้อม แต่แข็งแรงแรงและอดทน ปรับวิธีคิดและการทำงานให้เป็นระบบอย่างจริงจัง และปรับพฤติกรรมหัวหน้าสถานีตำรวจและหัวหน้างานให้เข้ามาให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงาน ในขณะที่ประชาชนต้องมีการปรับความเชื่อที่ว่า หน้าที่ในการลดอาชญากรรมเป็นงานในความรับผิดชอบของตำรวจฝ่ายเดียว มาเป็นความคิดที่ว่าหน้าที่ดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างตำรวจกับประชาชน ที่ทั้งสองฝ่ายต้องร่วมมือร่วมใจกัน โดยปรับจิตใจให้มีจิตอาสาและปรับความคิดยอมรับว่าผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาอาชญากรรมคือประชาชนในพื้นที่นั่นเอง จึงควรที่ประชาชนทุกคนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข

ส่วนที่ 4 รูปแบบการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน

มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเพิ่มบทบาทของประชาชน โดยการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำในทุกขั้นตอนของการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ทำให้ภาคีเครือข่ายมีเวทีอย่างเป็นทางการในรูปแบบของ “คณะกรรมการตำรวจชุมชนสัมพันธ์” หรือ “คณะกรรมการ ตชส.” ประจำพื้นที่ที่จะมีโอกาสร่วมคิดวางแผนและปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการลดอาชญากรรมในพื้นที่ร่วมกับตำรวจท้องที่ที่รับผิดชอบได้อย่างแท้จริง และการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการ

ส่วนที่ 5 วิธีและขั้นตอนการสร้างการมีส่วนร่วม

กำหนดวิธีและขั้นตอนการสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันและลดอาชญากรรมทั้ง 7 ขั้นตอน และรายละเอียดเบื้องต้นของแต่ละขั้นตอน ได้แก่ (1) ร่วมตรวจสอบปัญหา (2) ร่วมคิดวิเคราะห์ปัญหา (3) ร่วมคิดหาทางแก้ไข (4) ร่วมจัดทำแผนการปฏิบัติการ (5) ร่วมปฏิบัติการ (6) ร่วมประเมินผลปฏิบัติการ และ (7) ร่วมปรับปรุงการดำเนินงานให้ได้ผล

ส่วนที่ 6 การรักษาสัมพันธภาพระหว่างตำรวจและประชาชน

กำหนดแนวทางเบื้องต้นเกี่ยวกับการรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างตำรวจและประชาชน

ส่วนที่ 7 งบประมาณดำเนินงาน

กำหนดงบประมาณเบื้องต้นที่ใช้ในการบริหารจัดการ และดำเนินโครงการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบของคณะกรรมการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ (คณะกรรมการ ตชส.)

ส่วนที่ 8 การรายงานผล

กำหนดเรื่องการรายงานผลการดำเนินการและกิจกรรมของโครงการ รวมทั้งปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะจากการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และตัวชี้วัดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ส่วนที่ 9 ตัวอย่างแนวทางปฏิบัติการ

กำหนดแนวทางเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวปฏิบัติการของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

ให้ผู้ปฏิบัติงานพิจารณาปรับใช้ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ ได้แก่ ตัวอย่างแนวปฏิบัติการทั่วไป และตัวอย่างแนวปฏิบัติการในพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษ เช่น พื้นที่ที่มีสถานบริการ พื้นที่ที่มีการจัดงาน พื้นที่มหาวิทยาลัย เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ชุดโครงการยุติธรรม – ตำรวจ ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เกี่ยวกับการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม” และขอขอบคุณ พลตำรวจตรี ดร. อดุลย์ ณรงค์ศักดิ์ ผู้ประสานงานกลาง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

บรรณานุกรม

- Brantingham, Paul J. and Faust, Frederic L. 1976. “A Conceptual Model of Crime Prevention.” **Crime and Delinquency** 22, 3: 284-296.
- Chitayasothorn, Dulaya . 2514. “ Social Support and Prosocial Behavior.” **University of the Thai Chamber of Commerce Journal** 34, 2: 161-173.
- ดุลา จิตตะยโคธร . 2557. “การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคม.” **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย** 34, 2: 161-173.
- Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. 1980. “Participation’s Place in Rural Development Seeking Clarity Through Specificity.” **World Development** 8, 3: 213-235.

- Fay, B. 1984. **Social Theory and Political Practice**. London: George Allen & Unwin Publishers.
- Harrington, Michael .1981. **The Other America: Poverty in the United States**. New York: Macmillan.
- Hintoa, Kosin, et al. 2010. **Report on Research Study of Forms and Methods of Mobilization of the People to Reduce Crimes**. Bangkok : the Thailand Research Fund (TRF.) (in Thai).
- โกสินทร์ หินเหาว์, และคณะ. 2553. **รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบและวิธีการนำพลังมวลชนร่วมลดอาชญากรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- Lerdtomornsakul, Unisa and Suriyamanee, Chankanit Krittaya. 2009. **Study of Informal Approaches to Crime Prevention: a Case Study of Bangkok Area**. Bangkok: Office of Justice Affairs. (in Thai).
- อุนิษา เลิศโตมรสกุล และชาญคณิต กฤตยาสุริยะมณี. 2552. **การศึกษาหาแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมแบบไม่เป็นทางการ: กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการยุติธรรม.
- Packer, Herbert. 1968. **The Limits of the Criminal Sanction**. Stanford, CL.: Stanford University Press.
- Reckless, Walter C. 1973. **The Crime Problem**. California: Goodyear Publishing.

Reeder, W.W. 1963. **Some Aspects of the Informal Social Participation of Farm Family**. Ithaca, NY: Cornell University Press.

Roujanavong, Wanchai. 2007. **Community Justice by the People**, [Online]. Available: <http://www.scbchallenge.com/challenge2008/commu20website/group10/books/382.pdf?q=doc/d/382>.

วันชัย รุจนวงศ์. 2550. **ยุติธรรมชุมชน : การสร้างความยุติธรรมโดยประชาชน**, [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://www.scbchallenge.com/challenge2008/commu20website/group10/books/382.pdf?q=doc/d/382>.

Thailand. Ministry of Justice. Department of Special Investigation. 2008. **Providing with Opportunities for the People to Participate in Conduct of Special Cases**. Bangkok: Department of Special Investigation. (in Thai).

กระทรวงยุติธรรม. กรมสอบสวนคดีพิเศษ. 2551. **การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ**. กรุงเทพมหานคร: กรมสอบสวนคดีพิเศษ.

Thailand. The Royal Thai Police. 2009. **Report on Study of Legal Standard for**

Encouragement of the People's Participation in Crime Prevention and Suppression. Bangkok: the Royal Thai Police. (in Thai).

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. 2552. **รายงานการศึกษาเรื่อง มาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

Thailand. The Royal Thai Police. Research Division. 2010. **Study Result Report of the Project on Evaluation of Police Station Efficiency and People's Satisfaction in the Fiscal Year 2010**. Bangkok: Chula Unisearch, Chulalongkorn University. (in Thai).

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. กองวิจัย. 2553. **รายงานผลการศึกษาโครงการประเมินประสิทธิภาพสถานีตำรวจและความพึงพอใจของประชาชน ประจำปีงบประมาณ 2553**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

United Nation. 1981. **Popular Participation as Strategy for Promoting Community Level Action and Development**. New York: United NationPublication.

Supatra Phanwichit graduated with a Bachelor's and Master's of Law from Chulalongkorn University, and Thai Barrister at Law from the Thai Bar Institute. She is currently an independent researcher and consultant at the Thai Consultant Database Center, Ministry of Finance, and lecturer of economic crime and money laundering in both undergraduate and postgraduate programs at both state and private universities. Her expertise is in criminal law and criminal justice, criminology, law on economic crime and anti-money laundering. Her most recent work is on Research of Approaches to Establishment of a Traffic Court in Bangkok through the Thailand Research Fund (TRF.)

Viraphong Boonyobhas graduated with a Bachelor's of Law from Chulalongkorn University, Thai Barrister at Law from the Thai Bar Institute, and LL.M. (Criminal Justice) from New York University. He is currently Director of the Business Crime and Money-Laundering Information Center, Faculty of Law, Chulalongkorn University, in addition to other key positions including Consultant to the Anti-Money Laundering Office; Consultant to the Royal Thai Police; on the Subcommittee on Law, Office of the National Anti-Corruption Commission and Office of the Narcotics Control Board. He has been awarded the National Distinguished Researcher in 2007. His expertise is in criminal law and criminal justice, criminology, law on economic crime and anti-money laundering.